

PELGRIMSTOCHT

(1990)

Gedichten

Frans Hoppenbrouwers

Deze PDF wordt u
aangeboden door
webmagazine
CuBra &
Frans
Hoppenbrouwers

Copyright 2009 Frans Hoppenbrouwers

**Copyright
Brabant Cultureel
CuBra
De Auteur**

Deel I

Holen en spelonken

I

Ik heb vandaag de eerste stap gezet
op weg naar de gebenedijde oorden
die verder reiken dan de hoogste wet.

Het afscheid was bezield maar zonder woorden
omdat de stilte mij reeds tot zich nam
en het gepraat mijn ziel latent verstoorde.

Ze sneed het brood, belegde het met ham
als teken van haar moederlijke liefde
die branden bleef als een mystieke vlam.

Ik kuste haar die mijn gewefel kiefde:
vertrek ik nu of zal ik nog wat blijven
bij haar die mij met woord en daad geriefde.

Ze had geen zin mij langer in te lijven
en nuchter sprak ze in de geest der wet:
vertrekken is grootmoediger dan blijven.

Daarop heb ik de eerste stap gezet.

II

De bosgrond gromt verdacht, mijn leren zolen,
nog veel te glad en naakt van nieuwigheid,
verhinderen een ongedwongen dolen.

Na honderd passen groeit er iets van spijt
en twijfel in mijn bangelijke wezen:
wat weet ik van natuurlijk onderscheid.

Wie heeft mij ooit de lichtval leren lezen
door blad en boom, van weer en wind geroerd,
wie kan mij van onwetendheid genezen.

Ik hoor de duif die onverstoort koert
alsof ze mij iets treurigs mee wil delen,
een stil gevaar, dat gnuivend op mij loert.

Ik sta en hoor, kan niet de angst verhelen
die als een mes in mijn gebeente boort
of iets of iemand mij terstond wil kelen.

Terwijl mijn roep door niemand wordt gehoord.

III

Het bos verdicht zich tot een warrig kluwen
van groene takken, bijna tot de grond,
waar ik me zeer verbeterd door moet duwen.

Soms sluit een bos een heimelijk verbond
om iedereen de toegang te ontzeggen
die zich gedraagt als vreemde vagebond.

De takken trachten reeds een strop te leggen
rondom mijn hals, de twijgen trekken aan;
de tijd ontbreekt om nog vaarwel te zeggen.

Ik weet dat ik in wanhoop door moet gaan
met alsmaar pogen en verhoogde druk
op alle twijgen die mijn kracht weerstaan.

Dan, blindelings, geef ik een laatste ruk,
totdat de druk vermindert en verdwijnt:
ik adem weer een luchtstroom van geluk

en wordt opnieuw geboren naar het schijnt.

IV

Wat verder kwam ik bij een open plek
waar licht en lucht weer volop kansen kregen,
maar die voorzien was van een houten hek.

Ik duwde er met lichte weerzin tegen
maar voelde dat er geen beweging zat
in spant en palen, sterk en zeer gedegen.

Ik zocht minuten lang naar poort of gat
maar alles leek hermetisch afgesloten
zodat ik al mijn plannen maar vergat.

Maar juist toen ik tot heengaan had besloten
zag ik een vrouw die naar mij stond te turen
alsof ik met geluk was overgoten.

We stonden maar, seconden werden uren,
gevangen in ons wederzijdse kijken,
van binnen brandend als gekooide vuren.

Wat kon de tijd nog anders dan verstrijken.

V

Het werd al avond toen ze nader kwam
en met haar hand verlangend naar mij reikte
maar ik stond reeds te lang in vuur en vlam.

Verstikt van drift zocht ik naar de geijkte
versleten woorden die ik vroeger sprak
als mijn geweer in het luchtledig prijkte.

Ik wilde niets dan gastvrij onderdak
bij haar die ik te lang niet kon bereiken
en die haar lonken node onderbrak.

Ze wees een poort die moeizaam wilde wijken,
want eerst vond ik de sterke sluitboom niet
die adat was zo later pas zou blijken.

Ze liet me door en rilde als een riet
toen zij me hitsig naar de slaaphut leidde
waar zij me gul haar vruchten plukken liet.

En ritmisch golvend gleden de getijden.

VI

Ze lokte mij met haar bevalligheden
en hoog en luid stak ik de schuiftrompet
totdat we rillend in elkaar vergleden.

Zo heeft ze mij tot daadkracht aangezet,
die lange, onverzadigbare dagen
en vrij gemaakt, gekluisterd aan haar bed.

Ik zocht geen weerwoord en zij vond geen vragen,
ze bracht mij eten en droeg dranken aan,
was steeds bereid mijn wellust te behagen.

Ze reikte mij het vruchtvlees van de maan
en schuimwijn die om eigen lichtheid lachte,
als drupte hij uit een vergulde kraan.

Ze spon mij in de stilte van de nachten
en wachtte maar, geduldig als een spin,
tot ik haar weer vol tederheid verkrachtte.

De trouwe zorg van de volmaakte min.

VII

De vraag hoe lang dit feest kan blijven duren
wordt niet eens tot volwaardige gedachte,
zo slecht verstaat de jeugd het woord bezuren.

Het blijven ketens, ook al zijn het zachte,
waarmee een man zich aan zijn lusten bindt,
want eindig zijn de masculine krachten.

Maar diep in hem verweert zich fel het kind,
dat zich te lang al grondig liet verwennen
en dat zich groot en onvervangbaar vindt.

Zoals de ruiter strak het paard moet mennen,
zo houdt de minnaar alles in de hand,
van zoetjesaan tot onbedaarlijk rennen.

Hij richt het paard naar het beloofde land
en zegevierend trekt hij er naar binnen,
waar siddering en vuur hem overmant.

Erotica, de zweepslag van de zinnen.

VIII

Een engel lijkt ze, al die dwaze dagen,
haar geur, de heuvels van haar ganse lijf,
haar scala van subtiele hinderlagen.

Zo waant een man zich baas van het bedrijf,
dat hij gericht, tot in de kern, kan sturen:
zijn toverstaf is groot en buiten kijf.

Zo legt de vrouw hem teder in de luren,
want wat ze wil is kiemkracht voor een kind
en daartoe stookt ze heimelijke vuren.

Ze paait en hitst tot ze vertrouwen vindt
en alle macht zich wentelt in haar schoot,
het oerdomein, dat mannen blijvend bindt.

Zo paart de liefde met een zweem van dood
en wat er uit die smeltkroes wordt geboren,
is sterfelijk, de duurzaamheid niet groot.

Zo is de kiem al in de kiem verloren.

IX

De nacht dat zij me heimelijk verliet
- ik voelde slechts een schaduw langs me glijden -
ontvouwde zich een spookbeeld van verdriet.

Als viel ik door het lege gat der tijden,
zo miste ik de warmte van haar huid,
haar hitsig kreunen, voorgewend als lijden.

Ik luisterde, de maan gaf geen geluid
en windstil was de haveloze lucht
die rook naar mispels en naar rottend fruit.

Als had de aarde fier zichzelf bevrucht
zo vierde zij het eigen voortbestaan,
voor geen bederf of neergang nog beducht.

Maar ik kon slechts mijn tranen laten gaan,
de eenzaamheden als gedaanten tellen,
ontluisterd man, voor eeuwig afgedaan.

Naar recht en wet zou men het oordeel vellen.

X

Het was al ochtend toen de vrouwen kwamen
- een zevental gesluierde gezichten -
en mij voortvarend onder handen namen.

Ze zouden mij verheugd ten gronde richten
nadat ik aan hun wensen had voldaan:
het pronkstuk van de mannelijke plichten.

Toen kwam de jonge moeder voor me staan,
verinnerlijkt, verstild en ingetogen,
niet langer roepstem van de volle maan.

De spiegeling van haar fluwelen ogen
verrieden haar nog kinderlijke ziel,
maar tegelijk haar moederlijk vermogen.

De sluitboom waar daarna mijn oog op viel
sloot ze vertederd in haar vrome armen:
mijn draad des levens was maar zeer fragiel.

Wat adat is, verdraagt geen zwak erbarmen.

XI

Want adat is de sluitboom van de vrede,
de hoeder van de moederlijke poort,
waardoor een man gedoemd moet binnen treden.

Ik koos voor dit gebenedijde oord
en zonder dwang, ten prooi aan eigen zinnen,
ontwarde ik de lijn van recht en woord.

De vrouwen hulden mij in zuiver linnen
en vlochten traag van blad en bloem een kroon
voor rond mijn hoofd als teken van het minnen.

Ik was voor hen de ongebaarde zoon
die zich naar ziel en lichaam had gegeven
en recht had op het bijbehorend loon.

Ik had de sluitboom van de poort geheven
en koos voor het kortstondig paradijs
en niet voor een met duur gezegend leven.

Zo wordt de dood een vage, verre reis.

XII

De vrouwen zongen golvende gebeden
terwijl ze mij maar oesters bleven voeren
en witte wijn, tot godendrank versneden.

Dat is het voorrecht van sacrale hoeren
die god noch koning naar de ogen zien
en rituelen autonoom volvoeren.

Ze zalfden mij en streken bovendien
verglasde honing in mijn sluike haren,
opdat de dood mijn adeldom zou zien.

Vanuit mijn ooghoek zag ik haar gebaren,
de priesteres, de linker hand geheven,
als moest ze nog wat extra kracht vergaren.

De kring der vrouwen danste bij het leven
en ik die nog hun feestgezangen hoorde
was reeds bereid de laatste snik te geven.

Voordat het mes zich door mijn borstbeen boorde.

Deel II

Ramen en Gewelven

I

Ik zag een ster die in het oosten hing,
- niet al te ver en bijna aan te raken -
en werd een kind dat graag een vlinder ving.

Ik kuste haar en regelde mijn zaken
en ging op weg naar het ontaarde land
waar mensen slechts het eigen heil bewaken.

Ik nam het jaagpad door verstuivend zand
en dorre heide tot de horizon,
geen huis, geen haard, geen vrouw meer bij de hand.

Vraag niet wanneer de ware pijn begon,
de zere voeten en de droge mond,
het zielsverlangen naar de koele bron.

Vraag niet wie mij het reddend teken zond,
het luiden van een fijne kloosterbel,
zodat ik pad en ranke hoofdboort vond.

Als ging het om een goddelijk bevel.

II

Het was een frêle non met grote ogen
die naar de reden van mijn kloppen vroeg,
afwachtend bleef, te vaak al voorgelogen.

Maar toen ze zag dat ik een mantel droeg
van kemelhaar en dat mijn voeten bloedden
kwam er geloof en waardigheid genoeg.

Gastvrij en dienstbaar bood ze al het goede,
dat Benedictus haar had voorgeschreven:
de vreemdeling als Christus zelf te hoeden.

Ze ging me voor en ruiste zeer verheven
in haar gewaden die bevalligheden
verborgen wegens haar ontlijfde leven.

Ik volgde haar weloverwogen schreden
naar de kapel waar men de metten zong
of zich verloor in stilte en gebeden.

Terwijl het licht zich door de ramen wrong.

III

Ik boog het hoofd en knielde zwijgend neer
en luisterde naar woorden en gezangen
die mij beroerden als een voelbaar zeer.

Zo deelde ik het levende verlangen
van honderd nonnen in het morgenlicht,
dat hoogverheven in zichzelf bleef hangen.

Ik zag de bloesem op het wit gezicht
van een der nonnen, onwaarschijnlijk oud,
haar ogen smekend op het kruis gericht.

Ze hief haar handen, ving een lichtstraal goud
die traag weerkaatste op de witte muren
en mij beroerde, onvoorstelbaar koud.

Het morgenlicht ontstak toen alle vuren
en deelde zich: voor elke non een vlam
met de belofte van het eeuwig duren.

Alsof de aarde tot ontbranding kwam.

IV

Er hing een krans van onversneden licht,
een vurig aureool, rondom mijn hoofd
en alle aandacht was op mij gericht.

En al wat er ten diepste is geloofd
vervulde mij tot in mijn verste wezen,
alsof ik van mijn denktrant was beroofd.

De oude non begon de schrift te lezen,
haar koude stem ging mij door merg en been,
totdat er naalden uit mijn hoofdhuid rezen.

Toch voelde ik door alle kilte heen
een warme hand die op mijn voorhoofd lag
en werkte als een traag verhitte steen.

Het licht verlijfde zich als zwevend rag
en daalde neer als dun geweven draden
die zich verspreidden in de nieuwe dag.

Ik had geen greep meer op hun vrome daden.

V

Ik werd omringd met zegening en zorgen,
tot ik begreep dat men mij stil aanbad,
daar Christus naam zich in mij had verborgen.

Ik liep geslagen door het middenpad,
het hoofd gebogen en het hart geleege,
alsof ik recht noch levenskansen had.

Men had het pad gezuiverd en geveegd
en strooide bloemen voor mijn blote voeten,
alsof ik net een staatsgreep had gepleegd.

Ik was een koning, vaak en luid te groeten,
de zoon van God, hosannah in den hoge,
de leidsman van de hopeloze stoeten.

Het paaslam dat gewikt was en gewogen
werd speelbal van een groepje vrome vrouwen,
die bloed en sap uit lijf en leden zogen.

Wat kon ik anders dan mijn lot berouwen.

VI

Paaszaterdag, de wijding van het water,
de vreugde van het nieuw ontstoken vuur,
het hier en nu ontstegen aan het later.

Exsultet, lofzang van het eerste uur
en opening naar het mystieke leven:
steek de bazuin naar zegening en duur.

Ik zal het water zijn geheim hergeven,
het vuur zijn verre, transparante glans
en uit de aarde zal ik bladgoud zeven.

En al mijn bruiden vraag ik weer ten dans
en tere voeten zullen marmer raken
dat soepel opveert, benen in balans.

De laatste kans om mij weer mens te maken,
zodat de beker mij voorbij zal gaan
en ik ontslaan wordt van verheven taken.

Maar ik werd reeds van ziel en geest ontdaan.

VII

Voor eens bij machte uit mijzelf te treden,
zag ik de nonnen met hun paaslam gaan:
mijn eigen lijf als teerling voor de vrede.

Hun diensten zag ik onbewogen aan,
de balsem in mijn haar en op mijn voeten
de zachte lippen van de nieuwe maan.

Het miserere klonk, de klank van boete,
de geur van vlees, tot ijdelheid vergaan,
en lege woorden om het kwaad te zoeten.

Gedreven tot de grens van het bestaan
verjoegen ze de doem van eigen falen
en zochten een verheven onderdaan.

Een weerloos man, die niet naar recht zou talen
en die zich als een zuiglam slachten liet,
op wie men ongestraft zijn gram kon halen.

Die slechts bedroefd het ongerechte ziet.

VIII

Het koorgebed; de nonnen bleven zingen,
hun tere stemmen priemden in de lucht
en lieten vonken van de sterren springen.

Ik keek en zag en dacht aan ramp of klucht
toen er een rouwkleed uit de wolken scheurde:
een dalend laken als een zwart gerucht.

Ik wist dat dit al eerder eens gebeurde
en dat herhaling meestal heilig is:
de roos die trouw ten derde male geurde.

Zo werd ik ziel maar evenzeer gemis
voor hen die alles met de mond beleiden
maar onbeholpen zijn met brood en vis.

Zo keert de Christus trouw met de getijden,
zo wordt het paaslam jaarlijks weer geslacht,
terwijl beloften in het niets verdwijnen.

Terwijl het mensdom op het keerpunt wacht.

IX

De vastentijd, aan pijn en dood te wijden,
was aangekomen bij het groots moment
dat men verliefd wordt op het eigen lijden.

Wie de geheimen der kastijding kent,
het ritmisch slaan met lange leren repen,
tot bloedens toe, is eerder niet content.

De nonnen hadden kleine, stugge zweepen
met op het eind een bosje dunne riemen
waar masochisten liederlijk mee dwepen.

Ze sloegen zich de naakte rug vol striemen
en zongen mij zo hartverscheurend toe
dat ik hun pijn als dolken voelde priemen.

Hun taaie lijven werden nimmer moe
en in extase roofden ze mijn kleren,
doorbraken zo het kloosterlijk taboe.

Ik was het paaslam, rechtens te begeren.

X

Ik zie mijn lichaam aan het kruishout hangen,
de rug geranseld en het hoofd gekroond,
de mond gesperd van krijsend doodsverlangen.

En in mijn ogen, waar de dood reeds woont,
zie ik de wanhoop alsmaar doffer worden:
waar liefde was, wordt nu het hardst gehoond.

Ik roep mijzelf berustend tot de orde
en temper de emoties in mijn geest;
mijn lichaam wekt de moordlust van de horde.

Die viert vandaag een onbezonnen feest,
een schor geschreeuw om pijniging en dood
van hem die al te dienstbaar is geweest.

Zo keert mijn lichaam naar de aardse schoot,
terwijl mijn geest maar in het niets blijft hangen,
een lichte wolk van kunstig glas in lood.

Terwijl de nonnen kwijlen van verlangen.

XI

Dat zielsverlangen zich totaal te geven,
zal ruimte scheppen naar het hoogste licht,
van zwaartekracht en aardse wet ontheven.

Want dan pas krijgt de godheid een gezicht
als in jezelf de kiemcel langzaam splitst
tot oerbegin dat lijf heeft noch gewicht.

En zo tot zelfkastijding opgehitst
bereikt een mens de brandende extase,
de steekvlam die het voorhang openritst.

De schommeling van de foetale fase
berekend naar het ritme van de zee,
de baarmoeder van zuren en van basen.

Zo is een mens het enkelvoud van twee,
in lijf en ziel verdubbeld en vereend,
en die vervloeking draagt hij eeuwig mee.

De ziel vertrapt, het lichaam uitgebeend.

XII

Er staat een kruishout op het knekelveld
bij de ruïne van de priorij,
een sober kruis, te kaal en zonder held.

Er gingen eeuwen van triomf voorbij
tot er een einde aan de vroomheid kwam:
de vrouwen werden zelfbewust en vrij.

Maar in de nevels smeult nog steeds de vlam,
behouden geest die uit mijn lichaam trad
en zo een voorschot op het godsrijk nam.

Zo koos ik deels het onbetreden pad
van eeuwig boven geestrijk water drijven,
terwijl mijn lijf niets meer te kiezen had.

Zo weet ik nu van weggaan en van blijven,
zo vaar ik op een ongepoold kompas,
zodat de tijd mij nooit meer in kan lijven.

Zo zal het nooit meer worden wat het was.

Deel III

Ora et Labora

I

De regelmaat is in mijn ziel gekropen
en bij de liefste werd ik kind aan huis,
in haar liet ik mij duurzaam wederopen.

Mijn diepste driften borg ik in een kluis
die zich voorwaar door hoer noch non laat vinden
en op de heuvel plantte ik mijn kruis.

Het staat daar zichtbaar, prooi van alle winden,
en met de liefste ga ik er soms heen,
omdat ze mij belangeloos beminde.

Want met de liefste ben ik naadloos één,
in licht en donker woordeloos verbonden
en goed en kwaad, wij hebben het gemeen.

Wij zochten nering op de schrale gronden,
betrokken er een klein en schamel huis,
waar we de zin van dood en leven vonden.

En in die cirkel voelden wij ons thuis.

II

De dagen worden loom en ingetogen,
het uur loopt trager naar de late noen,
alsof de tijd zichzelf heeft omgebogen:

Omringd door winden en beschermd door groen,
zo leven wij bereid om te vertellen
van daagse plichten en geen tijd verdoen.

Zo leerden wij de eigen wet te stellen
en nooit te hopen op het mededogen
van hen die hersenloos hun oordeel vellen.

En de seizoenen, op de hand gewogen,
besturen al ons mateloos gezwoeg:
het zweet des aanschijns, roepstem uit den hoge.

Ik men het paard en stuur de stugge ploeg
door de verzuurde, zompig natte gronden
met jaar na jaar tien bunders voor de boeg.

Zo is een mens geketend en gebonden.

III

En in het najaar zaai ik winterkoren
dat vorst en sneeuw deemoedig ondergaat
en in het voorjaar steevast wordt herboren.

Zodra de groeistuij uit de aarde slaat
en opklinkt als een bijna hoorbaar zingen
verwelkom ik de oerkracht van het zaad.

Want wat een man het meest van alle dingen
aanvaardt, aanbidt, is het herhaald herleven,
van jaar op jaar, in eindeloze kringen.

Hij treedt zijn tred, de rechterhand geheven,
en strooit de korrels op het willig land,
het zuiverst voorbeeld van baatzuchtig geven.

Zo houd ik alles in mijn boerenhand,
tel onderwijl bedaard de eigen schreden
en meet de duur van mijn beloofde land.

Zoals de vaders dit al eeuwen deden.

IV

Dat voorjaar kwam met druilerige regen
die tergend op het dralend koren viel:
gestaag gedrup van overdreven zegen.

Wat moet een boer als overmacht zijn stiel
belet zich vruchtbaar voor te doen in daden
en witte vlekken tovert op zijn ziel.

Hij zit zich in de voorstal op te laden,
beroert verveeld het oude weefgetouw
en denkt opeens aan plooiende gewaden.

Dan zoekt hij de nabijheid van zijn vrouw
en laat haar zijn verlangen teder blijken
en zij stemt toe nabij de warme schouw.

Want vuur en vlam zijn nauwelijks te ijken
naar heftigheid, nog minder naar gewicht,
zoals een droom volkomen waar kan lijken.

Zo speelt de liefde als kristal met licht.

V

Wij effenen de schaarse hunkeringen
op boerse wijze, nooit met zwaai en zwier:
slechts heilig is de loop der daagse dingen.

Zo staat de ochtend altijd op een kier
naar saaiheid, onbenoemde eenderheden,
geen zichtbaar onderscheid voor mens en dier.

Zo zet het paard zijn weldoordachte schreden,
zo volg ik braaf het eeuwenoude spoor
dat leidt naar vroomheid en naar zekerheden.

Zo gaat de hond mij in de morgen voor
en draait zijn wijde, voorgeschreven kringen
en sleept mij kwiek de trage dagen door.

Zo roept de tortel met haar klaaglijk zingen
vanaf de zitstok in haar kleine kooi
het eendere verhaal der daagse dingen,

tot aan de dood van onverdacht allooi.

VI

Ik hoor de kleinste wending in haar stem
wanneer we 's zomers samen bonen plukken:
intieme dingen zeg je niet met klem.

Zo leerden we ons zuiver uit te drukken
en wogen we de waarde van ons woord,
dat vrij van twijfel werd, ontdaan van nukken.

Zo vonden we gezamenlijk de poort
die man en vrouw uiteindelijk passeren,
als je de hartslag van de ander hoort.

En in dat ritme stakte het begeren
en werden we van aardse smetten vrij,
bereid om kalm en waardig af te meren.

Zo liepen we, voor eeuwig zij aan zij,
tot aan de oever waar de laatste boot
te wachten lag op het geschikt getij.

Zo dienden we de liefde en de dood.

